

Веселин Димитров

Творчеството – тази сладка
каторга

В 22 часа, когато повечето хора са пред телевизорите и само недо-
волстващите деца отиват към спалните, Валентин Пикул навива бу-
дилника си и ляга. След два часа започва най-продуктивният период от
денонощието му. Пише до сутринта. През деня почива, чете, изучава
карти и документи, портрети на исторически личности, които е събрал в
десетки албуми. Целеустремен, изключително дисциплиниран, неумо-
рим творец, Пикул е автор на повече от двадесет романа и повести. Рус-
ката история и флотът – ето двете главни теми на писателя. Още дълго
ще говорим за двата тома на „Фаворитът“, които хвърлиха нова светли-
на върху един от най-бурните периоди и върху една от най-противоре-
чивите личности на XVIII век в Русия.

Интересът към историческата тема идва от патриотизма на писате-
ля, от стремежа му да възпитава у читателите си съзнателно родолюбив
не със скучни поучения, а с ярки, увлекателни събития и образи, с които
са така богати летописите на неговата велика страна. „Без опора върху
богатото наследство на предците, без познаване историята на отечество-
то патриотизмът днес е невъзможен. Дълбоко съм убеден, че знаещият
историята, на своята родина човек е духовно по-богат, нравствено – по-
извисен, с по-твърд характер – казва писателят. – Поставих си за цел да
отразя бурното столетие от руската история от 1725 г., след смъртта на
Петър I, до 1825 г. – въстанието на декабристите.“

В тази поредица влизат „Слово и дело“, „Фаворитът“, „С перо и
шпага“, „Битката на железните канцлери“. Сега В. Пикул събира мате-
риал за заключителния роман от цикъла – „Аракчеевщината“. През 1988
г. в. „Красная звезда“ и сп. „Советский воин“ публикуваха откъси от
последния (засега) роман на писателя – „Имам честта“. Събитията в не-
го започват след завръщането на руската гвардия от Руско-турската вой-
на за освобождението на България.

У нас Валентин Пикул стана популярен с книга от историята на во-
енноморския флот – „Реквием за кервана PQ-17“, излязла в поредицата
„Героика и приключения“ на Военното издателство. На героизма и тра-
гедията на руския военен флот са посветени трилогията „Богатството“,
„Трите възрасти на Окини сан“ и „Крайцерите“, романите „Океански
патрул“, „Моонзунд“ и „Каторга“. „Океански патрул“ е първата книга
на Пикул, която днес той счита за не особено успешна. Откъде идва
вързката с морето, флотската закваска на писателя? Баща му служи като
матрос в Балтийския флот, воюва срещу хитлеристите на Север, загива
като комисар от морската пехота в битката при Сталинград. Четирина-
десетгодишният Валентин преживява блокад-ната зима на 1941 г. в

Ленинград. Дежури на покривите, хвърля долу фашистките запалителни бомби, получава медал „За отбраната на Ленинград“. През 1942 г. се евакуира в Архангелск при баща си. Постъпва в школа за юнги, след година е рулеви на есминеца „Грозний“, после става шурмански електротехник: Корабът съпровожда конвои, води бой с вражески кораби, отразява въздушните атаки на фашистите. „Уморявах се неимоверно. Вечно ми се спеше. Но сега, от висотата на преживяното, мога да кажа: това бяха най-ярките години в живота ми. Флотската служба ме закали и съм щастлив, че преминах през тази прекрасна школа“ – ще сподели десетилетия по-късно маринистът историк или историкът маринист. Определете сами! И така – „Крайцерите“. Далечният изток на Русия през 1903 г., навечерието на войната с Япония, самата война (1903–1905 г.) и малко след края ѝ. Това са времевите граници на романа. Темата ни е позната от „Цушима“ на Новиков-Прибой, от оценките на учени и публицисти. Но Пикул и тук е откривател на непознат, забравен, недокован литературен материал. За героичната и трагична съдба на крайцерите, базирани във Владивосток, досега се знаеше съвсем малко. Смелите набези на тези кораби са подвиг и тактическо откритие, непознати дотогава във военноморското изкуство. Убедително и ярко са пресъздадени крайцерските делници, далечните рисковани преходи, жестоките сражения. Изкривено пламтящо желязо, свистящи шрапнели, нахлуваща през пробойните вода, мъжество и другарска взаимопомощ – картините на морските сражения поразяват с епичния си размах и с детайлната си правдивост. Не само увлекателният сюжет, но и образите в романа са колоритни, запомнящи се, Сред историческите личности се открояват руските флотководци Макаров, Скрид-лов и Йесен, японският адмирал Того. Другите герои е трудно да наречем измислени. Те възплъщават характера на руския военен моряк – офицер, унтерофицер, матрос. Противоречив, социално разнороден, леко отпуснат в мирни дни, във война и на море руският човек е всеотдаен, жертвоготовен, несломим. На мъдрите адмирали, на прозорливия старши лейтенант Хлодовски, на младия възторжен патриот мичман Сергей Панафидин противостоят престъпно нехайните и корумпирани генерали и адмирали в Петербург, министърът Куропаткин, бреговите „храбреци“ капитан II ранг Кладо и мичман Житецки. Тези „бездарности и нищожества“ – по думите на Ленин – отправят на смърт хиляди войници и матроси, обричат на гибел ескадрата на адмирал Рожественски, допринасят за поражението на Русия.

В. Пикул поставя героите си в контекста на световната военноморска политика, загатва бъдещото развитие на военния флот, съпоставя

общественото мнение в Русия и Япония и отношението му към войната през призмата на вестникарските хроники, сравнява руския и японския национален характер във върховни изпитания. Искрите на бъдещата революция още не са стигнали барутните погребни на корабите, но хората, които ще станат гръбнакът на червените отряди, вече крачат с тежките си стъпки по палубите. Това са връстниците на Серьожа Панафидин, почти безименните Иванов XIII и Петров X, гигантът матрос Николай Шаламов и другарите му, които след разгрома и японския плен ще намерят опора в словото на болшевиките и ще искат разплата с предалото ги самодържавие. Кораби, хора, бури и оръдеен грохот, лек изящен стил, неизвестни факти за войната на Русия срещу подкрепяната от империалистическите държави Япония – с тези свои достойнства романът ще бъде интересен не само за военния читател. В края на 1988 г. за „Крайцерите“ Валентин Савич Пикул бе удостоен с държавната награда на РСФСР за литература „Максим Горки“. Сега, когато рухват толкова литературни митове, когато доскорошни величия застават в жалките одежди на голия крал, творчеството на В. Пикул ни връща към обетованата земя на вечните и сякаш неподвластни на преценка стойности: воинската и моряшката доблест, родолюбието и осъзнатия и докрай изпълнен дълг. Историк и маринист, маринист и историк, Валентин Пикул живее в Рига, на брега на Балтийско море. Всяка нощ в нула часа звънва неговият будилник, за да го изпрати към безкрайните хоризонти на творчеството – „тази сладка каторга“.

Веселин Димитров

КРАЙ

© 1989 Веселин Димитров

Сканиране, разпознаване и редакция: MesserSchmidt, 2008

Публикация

Валентин Пикул. Крайцерите

Роман из живота на един млад мичман

Превела от руски Юлия Пенева-Павлова, 1989

Редактор Васил Данов

Художник Стефан Десподов

Художествен редактор Огнемир Киров

Технически редактор Елисавета Зорова

Коректор Анка Ангелова

Формат 84×108/32. ЛГ VI/566.

Дадена за печат на 15. IX. 1989 г. Подписана за печат на 3. I. 1990 г.

Печатни коли 18. Издателски коли 15,12. УИК 17,13. Издателска поръчка № 62.

Техническа поръчка № 91184. Код 24/95363/5617–129–89. Цена 1,93 лв.

Военно издателство, София, 1989

Печатница на Военното издателство

Молодая гвардия, 1985

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/10821>]